

Tervetuloa Historialliseen museoon!

Vierailun aikataulu

Ryhmän aikuinen ilmoittaa ryhmänsä saapumisesta museon asiakaspalveluun 1. kerroksessa. Takit viedään 3. kerrokseen.

Jos vierailulla on yhtä aikaa kaksi ryhmää, toiset tutustuvat ensin 1. kerroksen Hyvä paikka - perusnäyttelyyn ja toiset aloittavat 3. kerroksesta Atlen ullakon ryhmätyötilassa. Noin 45 minuutin kohdalla vaihdetaan.

Aikataulut ovat ohjeellisia. Niiden noudattaminen on suositeltavaa erityisesti silloin, kun museossa on samaan aikaan kaksi kouluryhmää.

1. kerros, Hyvä paikka -näyttely 45 min

Näyttelyssä kierretään opettajan johdolla. Jokin seuraavista toimintatavoista tai niitä yhdistäen

- oppilas tai ryhmä valitsee jokaisesta huoneesta yhden mielenkiintoisen esineen, asian tai tiedon ja perustelee valinnan yhteisessä keskustelussa
- tutustutaan näyttelyyn huonekohtaisten tehtäväkorttien avulla. Laminoituja tehtäväkorttinippuja on museon asiakaspalvelusta saatavissa 24 kappaletta.
- tutustutaan näyttelyyn opettajan johdolla materiaalin nostoja hyödyntäen

3. kerros, Atlen ullakko 30 – 45 min

Arkeologisten löytöjen tutkimista ryhmätyötilassa.

Vierailun kesto yhteensä 90 min

Ohjeita museovierailua varten

Oppilaat ovat koko museovierailun ajan opettajan vastuulla. Museon asiakaspalvelusta voi kysyä neuvoja.

Kulttuurikäynneillä opitaan museoetikettiä. Siihen kuuluu hallittu liikkuminen sekä äänenkäyttö.

Käynneillä ryhmä liikkuu aikuisen johdolla yhtenä ryhmänä muut museovieraat huomioiden.

Näyttelyssä saa valokuvata ilman salamaa ja somettaminen on sallittua tunnisteilla

@lahdenhistoriallinen ja @kulttuuriohjelma_lahti sekä #kulttuuriohjelma.

- Saapuessanne museoon tulette museon sisääntuloaulaan, josta löytyy museon lipunmyynti ja informaatiopiste.
- Vaatteiden säilytystilat ovat 3. kerroksessa. Sieltä löytyy tarvittaessa myös muutama lukittava lokero, joihin voi jättää repun tai arvotavarat. Opettaja huolehtii kaapin lukitsemisen ja avaamisen (ohjeet kaappien ovissa).
- Museon WC-tilat löytyvät pohjakerroksesta.
- Hyvä paikka -perusnäyttelyyn kulku on pääovista sisään tullessa oikealla. Atlen ullakon ryhmätyötilat ja asehuone sijaitsevat 3. kerroksessa.

- Näyttelyesineet ovat suojassa valolta, pölyltä ja kosketukselta lasien sisällä. Vitriineihin ja seinällä oleviin kuviin ei saa koskea tai nojata, eikä niitä voi käyttää esim. kirjoituslustoina.
- Museon näyttelytiloissa ei saa syödä tai juoda.
- Jätä tilaa myös toisille ja tarkastele vitriiniä, esinettä tai kuvaa hieman kauempaa.
- Siirry rauhallisesti paikasta toiseen ryhmän mukana, älä juokse.
- Museossa ei tarvitse olla täysin hiljaa, vaan voit myös kysyä ja keskustella. On kohteliasta myös pitää kännykkä kiinni tai äänettömällä museovierailun ajan.

Yleistä Hyvä paikka -perusnäyttelystä (1.krs)

Hyvä paikka -näyttely kuvaa Lahden seudun historiaa 11 000 vuoden ajalta, jääkaudesta nykyaikaan. Lahden seutu on Suomen vanhimpia tunnettuja asuinpaikkoja. Sijainti Salpausselällä Itämeren ja järvi-Suomen välissä on ollut otollinen ja houkutteleva läpi historian.

Näyttelyssä kerrotaan siitä, millaista ihmisten elämä on ollut alueella, ja miten se on muuttunut ajan kuluessa. Jokaisessa huoneessa tutkitaan, **miksi Lahti ja Päijät-Häme on ollut hyvä paikka asua**. Huoneita on kaikkiaan 6. Niihin voi tutustua esim. niin, että 1. huoneeseen tutustutaan yhdessä, huoneisiin 2–3 tutustutaan ryhmissä keskustellen ja tehtäväkorttien tuella, huoneeseen 4 (Lahden kylän palo) jälleen yhdessä ja huoneisiin 5–6 ryhmissä keskustellen.

Ne näyttelyesineet, jotka eivät ole vitriinin sisällä, ovat vapaasti tunnusteltavissa. Tällaisia kohteita ovat 1. huoneen kampakeraaminen ruukku ja haapio, 2. huoneen vitriiniseinään kiinnitetyt tekstiili- ja korunäytteet sekä kuppikivi ja 3. huoneessa seinään kiinnitetty kärrynpyörä ja selailtava kirjaprojisio.

Lisätietoa saa erilaisilta tilassa olevilta näytöiltä, joista osa on kosketusnäyttöjä ja osa toimii viemällä käsi tunnistimelle.

(Hyvä paikka -näyttelyn kuvat valokuvaaja Ilkka Vuorinen, jollei toisin mainita.

Huone 1: Ihmiset tulevat

Tässä huoneessa opit, miksi Lahti oli hyvä paikka asua kivikaudella.

1. Tutustu paikasta toiseen liikkumiseen haapion eli veneen luona.

- Mistä materiaalista haapio eli vene on valmistettu?
- Miten se on valmistettu?
- Kokeile meloa haapiota ja pohdi, millaista sillä kulkeminen on ollut! Mieti myös, mitä muita liikkumistapoja kivikaudella on ollut.

2. Tutustu saviruukkujen paloihin, kosketusnäytön karttaan ja katsele ympärillesi.

- Mitä syötäväksi kelpavaa ruukuissa on säilytetty?
- Miten kivikaudella hankittiin ruokaa?
- Onko tällaisia ruukkuja ollut käytössä Lahden alueella?

Opettajalle **HUONE 1 Ihmiset tulevat**, **keltaisella merkityt** kuvat tai esineet kertovat lisää

Ensimmäinen huone kuvaa, **millaista elämä oli Lahden seudulla kivikaudella eli viisi tuhatta, kymmenen tuhatta vuotta sitten.**

- Sitä ennen vallitsi **jääkausi**, jolloin suuri painava jääkansi peitti koko Pohjois-Euroopan. Jään sulaminen pysähtyi alueella viidensadan vuoden ajaksi, ja jään reunaan syntyi korkeamman maaston reunamuodostuma: **Salpausselkä**. Samaan aikaan syntyivät myös Itämeri, Päijänne ja muut suuremmat järvet. Niiden alueelle oli hyvä asettua asumaan.

Jääkauden jälkeistä aikaa kutsutaan nimellä **kivikausi** (9000–1700 eaa). Ihmisten tulo Suomen alueelle ajoittuu aikaan, jota kutsutaan mesoliittiseksi kivikaudeksi.

- Seutu tarjosi mahdollisuuksia metsästykseseen sekä marjojen poimimiseen ravinnoksi. Kalaa tuli, ja jopa hylkeitä pystyttiin pyytämään. Ilmasto oli kivikauden aikana lämpimämpi kuin nykyisin, eikä esimerkiksi havupuita vielä kasvanut.
  - o huoneen kuvissa **tundraa** ja **lehtipuumetsiä**
  - o Suomessa menestyivät monet sellaiset kasvit, joita täällä ei nykyisin kasva. Vesipähkinä oli Suomen ”varhaisin maanviljelyskasvi”, ja sitä kasvatettiin vedessä.

Miten ihmiset liikkuvat?

- Metsästettäviä eläimiä, kuten peuroja ja majavia, alkoi tulla alueelle, ja niiden perässä myös ihmisiä.
- Ihmiset liikkuvat lumettomana aikana paikasta toiseen **puusta koverreilla veneillä eli haapioilla** (takaseinän projisio edessä, ja siihen saa halutessaan istua).
- Talvella he käyttivät rekeä tai suksia. Koira oli ihmisen ystävänä jo kivikaudella (suuri **printtikuva** vitriiniseinällä äärimmäisenä oikealta).

Ruuan säilyttäminen ja valmistus

Lahden alueella vanhin tunnettu asuinpaikka on **Ristolassa**, joka sijaitsi merenvuonossa Porvoonjoen latvavesillä.

- Ihmisten asumukset olivat siirrettäviä ja muodoltaan ”tiipiimäisiä”.
- Täällä asuneiden ihmisten puhumaa kieltä ei tunneta, mutta heidän käyttämiään esineitä on säilynyt maan sisässä tähän päivään asti.
- Lahden Ristolasta on löytynyt Kampakeraamisten astioiden paloja (keskilattian **vitriini 3. tai 4.**). Ruukuissa valmistettiin tai säilytettiin ruokaa, esimerkiksi vesipähkinää (keskilattian **vitriini 5. tai 10.**). Vitriinissä näkyy myös, millainen ruukku on ollut ehjänä (keskilattian **vitriini 1.**).
  - o Nimi kampakeramiikka johtuu siitä, että saviastioiden pintaan on tehty ikään kuin kammalla tehtyjä vetoja. Ruukkujen lisäksi Lahdesta on löydetty hyvin pieniä piikivestä valmistettujen työkalujen paloja, eli pii-iskoksia (**O1-V1d 1.**).

Huone 2: Ihminen viljelemässä maata

Tässä huoneessa opit, miksi Lahti oli hyvä paikka rautakaudella ja keskiajalla.

Tunnistatko, mistä metallista puvun korut on valmistettu?

1. Tutustu vitriinissä olevaan naisen pukuun.

- Tunnustele seinällä olevia kankaita. Mistä aineesta puku on tehty?
- Mitä näet vitriinin takaseinällä olevassa kuvassa? Millaisessa ympäristössä pukua kantanut nainen on elänyt?
- Katso puvun kenkiä. Pohdi, millaista niillä on ollut kävellä!

2. Tutustu kuppikiveen.

Lisätietoa kivistä saat tutustumalla ikkunanäyttöön, jossa on papin kuva.

- Miten arvelette, että kuppimaiset syvennykset on tehty kiveen?
- Mitä kivessä oleviin kuppeihin on laitettu?
- Mitä muita merkkejä uskonnoista näet tai kuulet huoneessa?

Opettajalle **HUONE 2 Ihminen alkaa viljellä maata**, **keltaisella merkityt** kertovat lisää

Toisessa näyttelyhuoneessa kuvataan siirtymistä maanviljelykseen, ja sitä seurannutta muutosta.

Rautakaudella eli noin vuosina (n. 500 eaa.–1200 jaa.) maanviljelyä on kokeiltu ensin Päijänteen länsi- ja eteläpuolella. Ajatus siitä, että maanviljely on hyvä tapa hankkia ravintoa, tuli Päijät-Hämeeseen tänne muualta tulleiden ihmisten mukana.

- Alueelta löytyi hyvälaatuista maata, johon pystyttiin kylvämään vehnää ja ohraa. Pellot olivat pieniä, eikä niiltä saatu suuria satoja – edelleen käytiin myös metsällä ja kalastettiin.
- Ihmisellä alkoi olla kotieläimiä – lemmiä, lampaita, sikoja, härkiä, hevosia, kukkoja ja kanoja. Ihminen jatkoi kalastamista, metsästystä ja marjojen poimimista maanviljelyksen lisäksi.

Kun ihmiset asettuivat aloilleen, alettiin maata pitää myös omana. Syntyi kyliä, joista Lahden kylä Hollolassa oli yksi.

- Lahti on mainittu ensimmäistä kertaa **keskiajalla** (n.1200–1530) vuonna 1445, mutta kukaan ei tiedä, koska kylä on perustettu. Se on vain syntynyt, kun taloja on alettu rakentaa enemmän lähelle toisiaan.
- Lahti sijaitsi hyvällä paikalla, sillä maa oli hedelmällistä viljellä, ja ruokaa riitti kaikille. Sijainti oli hyvä, ja kylästä pääsi helposti suuria teitä pitkin tärkeisiin kaupunkeihin, Turkuun ja Viipuriin.
- Huono puoli yhteyksissä oli se, että myös taudit levisivät helpommin.

Suomesta tuli vähitellen osa Ruotsia, ja kuningas hallitsi myös suomalaisia. Yhteisten asioiden hoitamista varten alettiin kerätä veroja, eli jokainen maksoi osuuden omista varoistaan kuninkaalle. Yhteisistä asioista sovittiin käräjillä eli tapaamisessa, johon oli kokoontunut luotettavia henkilöitä.

- Ensimmäinen nimeltä tunnettu lahtelainen oli käräjillä istunut Kalku Lactis, eli ”**Lahlen Kalle**”, (mies vasemman puoleisessa ikkunanäytössä valkoisella seinällä).

Millaisia vaatteita ihmiset käyttivät?

Maata viljelevät ihmiset asettuivat pysyvämmiin aloilleen. Heillä alkoi olla aikaa valmistaa vaatteita kutomalla ja neulomalla.

- Osattiin tehdä **lautanauhoja** (keskilattian vitriini) ja neulakinnastekniikalla **lapasia** (kosketeltava osuus osana vitriiniseinää).
- Kirkkailanmäellä Hollolassa asui nainen, jonka haudasta löydetyn puvun pohjalta on tehty uusi **puku** (vitriiniseinällä oikealla). Hänellä on päällään sinisestä villakankaasta kudottu puku ja esiliina.
  - o Puvussa ei ole ollut nappeja tai vetoketjuja, vaan se on kiinnitetty päälle korujen avulla.
  - o Olkapäillä pukua ovat pitäneet paikallaan kupurasoljet ja esiliina pysyy paikallaan vyön avulla.

Millaisia uskontoja ja palvontapaikkoja ihmisillä oli?

Suomeen alettiin rakentaa kirkkoja, koska alue alkoi muuttua kristilliseksi. Uskontoa kutsutaan roomalaiskatoliseksi.

- Suuri kivikirkko Hollolassa oli myös lahtelaisten kirkko. Siellä oli hienoja patsaita ja maalauksia.
- Samaan aikaan oli käytössä **kuppikiviä**, jotka olivat pakanallisia palvontapaikkoja. Kuppikiven takana on nainen, joka uhraa kivelle viljanjyviä saadakseen hyvää satoa. Ihmiset uskoivat, että kupeissa säilyneellä vedellä oli pyhittäviä voimia. Kuppikivinä on käytetty suuria kiviä tai kalliopintoja, joihin on kaiverrettu kuppimaisia syvennyksiä. Niitä löytyy alueelta paljon.

Huone 3: Vesireittien ja rautatien varressa

Tässä huoneessa opit, miksi Lahti oli hyvä paikka 1700- ja 1800-luvulla.

1. Tutustu vitriiniseinän keskellä olevaan markkinakärryyn. Kuuntele myös huoneen ääniä ja katsele ympärillesi.

- Millä kulkuvälineillä ihmiset ovat liikkuneet?
- Mitä markkinoilta ostettiin?
- Huoneessa on kolme patsasta, jotka esittävät eri ammatteja. Mitä töitä niissä tehdään?

Mitä markkinakärryn sisällä on? Kurkista!

2. Tutustu nurkassa olevaan kirjaan.

Voit joko kuunnella tarina tai lukea tekstit.

- Mistä aiheista papinpojat väittelevät?
- Mitä hyviä asioita Hollolassa on? Entä Sysmässä?

Opettajalle

HUONE 3 Vesireittien ja rautatien varressa, **keltaisella merkityt** kertovat lisää

Lahti sijaitsi hyvällä paikalla, sillä täältä on hyvät yhteydet eri puolille Etelä-Suomea. Rautatie Helsingistä Pietariin rakennettiin Lahden kylän kautta vuonna 1869.

- Rautatien ansiosta yhteydet entisestään paranivat, ja Lahden kylä alkoi kasvaa.
- Toinen rata tavaroiden kuljettamista varten kulki Vesijärven satamaan, jossa sijaitseva nykyinen Kahvila Kariranta on entinen asemarakennus.

Suomi oli vuoteen 1809 osa Ruotsia, mutta Venäjän voitettua sodan Suomesta tuli autonominen osa Venäjän valtiota, ja tsaari oli myös Suomen hallitsija.

- Rautatie tarjosi hyvän yhteyden itä-länsi-suunnassa, Vääksyn kanavan rakentaminen vuonna 1871 taas etelä-pohjoinen-suunnassa vettä pitkin.
  - o Asikkalan Vääksy sijaitsee paikassa, jossa vain pieni maakannas erottaa suuren Päijänne-järven Vesijärvestä. Vesijärveä pitkin pääsi ensin kulkemaan kanavalle, jota pitkin laivat lasketaan järvestä toiseen. Vesireitit yhdistivät ihmisiä Päijät-Hämeessä.

Miten ihmiset liikkuvat?

Maantiet olivat vielä huonoja, eikä autoja tai polkupyöriä ollut vielä edes keksitty. Ihmiset kulkivat pitkiä välimatkoja hevoskyydillä. Hevosia ostettiin usein markkinoilta, joita Lahdessakin järjestettiin.

- Myös kihloihin menossa olevat parit matkustivat markkinoille hankkimaan vihkisormuksia. Sulhanen saattoi myös ostaa morsiamelleen kihlasilkin, eli suuren **silkkihuivin**, tai sulhanen valmisti itse **rukinlavan**.

Mitä muita hyviä paikkoja alueella oli?

Lahden kylä ja Vääksyn Anianpelto kilpailivat pitkään siitä, kummasta tulee suurempi markkinapaikka Etelä-Suomessa. Toinen kilpailu oli käynnissä Hollolan ja Sysmän välillä (**kirjaprojisio**).

- Hollolan kirkkoherran poika Johan Fredrik Bucht ja Sysmän kappalaisen poika Michael Ticcander väittelivät siitä, kumpi pitäjistä on parempi esimerkiksi kulkuyhteyksien tai viljelyksen alalla. He kuvasivat väitöskirjoissaan oman pitäjänsä olosuhteita ja pohtivat, miten asiat voitaisiin järjestää paremmin. Heidän keskustelunsa on sovitettu vuoropuhelun muotoon.

Huone 4: Mitä tapahtui 1877?

Tässä huoneessa opit, miksi Lahden kylä oli hyvä paikka 1800-luvun lopulla.

Huom! Tätä sivua ei ole oppilaiden tehtävissä, tarkoitus on pohtia opettajan johdolla!

1. Tutustu kylän tulipalosta vuonna 1877 tehtyyn pienoismalliin.

- Mitä hahmoja löydät pienoismallista?
- Miten palo sai alkunsa?
- Mitä kylän tulipalosta seurasi?

Käynnistä Lahden kylän palosta kertova pienoismalli viemällä kätesi liekkikuvakkeen päälle. Kuva: Ilkka Vuorinen.

2. Kulttuurikäynnin toisessa osassa pääset tutustumaan tarkemmin Lahden torin paikalla tehtyjen arkeologisten kaivausten löytöihin. Niihin liittyvät tehtävät ovat kolmannesta kerroksesta.

Opettajalle **HUONE 4** Mitä tapahtui 1877, **keltaisella merkityt** kertovat lisää

Lahden kylä oli Hollolan suurimpia, ja se oli alkanut kasvaa rautatien ja hyvien tieyhteyksien ansiosta.

- Kylässä asui maanviljelijöiden lisäksi rautatieläisiä, käsityöläisiä ja kauppiaita.
- Kylä oli levoton raittikylä ja markkinapaikka.
- Kylä sijaitsi Ylisen Viipurintien varrella, joka yhdisti Turun Viipuriin.
- Suurin osa kylän taloista sijaitsi nykyisen torin kohdalla, ja niiden tontit olivat kapeita suikaleita, jotka ulottuivat tieltä Kolkanmäelle tai Selänmäelle (nyk. Radiomäelle) päin. Pihat olivat niin kapeita, että niissä ei mahtunut hevosten ja kärryjen kanssa kääntymään. Kylässä asui ahtaasti noin 600 asukasta.

Kesäkuun 19. päivä vuonna 1877 muutti kylän elämän pysyvästi.

- Suurin osa kylän asukkaista oli lähtenyt peltotöihin, sillä oli hyvä heinäntekoaika.
- Tarina kertoo, että Mörtin muonamiehen lapset Marolan talossa olivat jääneet kotiin sillä aikaa, kun aikuiset olivat peltotöissä. Tuli pääsi vahingossa irti keittiöstä aamulla noin kello yhdeksän aikaan, ja levisi nopeasti kovan tuulen ansiosta kylän länsiosaan.
- Vaikka asukkaat ryntäsivät peltotöistä paloa sammuttamaan, se ei onnistunut. Noin kello 11 koko kylä oli liekeissä, ja kolmelta iltapäivällä koko kylä kolmea taloa lukuun ottamatta oli tuhoutunut.
- Kukaan ei kuitenkaan kuollut palossa, ja onneksi myös kotieläimet ja ruokavarastot saatiin turvaan.

Tulipalossa tuhoutuneiden **esineiden osia** löytyy näyttelyn vitriiniseinältä.

- Perimätieto kertoo, että huoneen tuoleista kolme on aikanaan pelastettu Lahden kylän tulipalosta.
- Astioiden sirpaleita, lasia, nauloja ja nappeja löytyi runsaasti paikalta, jossa oli sijainnut Mäkelän kauppa.

Tulipalon jälkeen päätettiin kylä rakentaa uudestaan, mutta eri tavalla.

- Arkkitehti Caween piirsi alueelle korttelit sekä kadut, ja niiden mukaan alettiin rakentaa uusia taloja.
- Lahti ei ollut enää pelkkä maalaiskylä, vaan se sai kauppaloikeudet paloa seuraavana vuonna 1878, ja kasveutuaan tarpeeksi siitä tuli kaupunki vuonna 1905.

Huone 5: Kaupunkilaiselämää

Tässä huoneessa opit, miksi Lahti oli hyvä paikka 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.

1. Tutustu kosketusnäyttöön huoneen keskellä.

- Millaisia tehtaita löydät Lahden alueelta?
- Mitä ihmiset tekivät vapaa-ajalla?

Rautatienkatu 1920-luvulla.

Kuva: Lahden museoiden kuvakokoelmat.

2. Selvitä esineiden ja kuvien avulla. Kuuntele myös huoneen ääniä!

- Miten ihmiset pitivät yhteyttä toisiinsa?
- Millä välineillä ihmiset liikkuivat?

Opettajalle

HUONE 5 Kaupunkilaiselämää, **keltaisella merkityt** kertovat lisää

Miksi Lahden kaupunki oli hyvä paikka?

Suomi itsenäistyi Venäjästä vuonna 1917. Seuraavina kuukausina Suomessa käytiin sisällissota.

- Taisteluita käytiin myös Lahden alueella.
- Lopulta sota päättyi valkoisten voittoon, ja hävinneistä punaisista osa koottiin Lahteen Fellmanin pelloille, joka sijaitsee Lahden Kartanon lähellä.

Lahtea kutsuttiin pitkään ”Suomen nuorimmaksi kaupungiksi”, sillä se oli saanut kaupunkioikeudet viimeisimpänä.

- Nuoruus tarkoitti sitä, että Lahdessa saatiin nopeasti asioita aikaan.
- Kun Norjan Holmenkollenilla järjestettiin suuret hiihtokilpailut vuonna 1922, heti seuraavana vuonna Lahdessa järjestettiin ensimmäiset Salpausselän kisat.
  - o Hiihto onnistui alueella hyvin Salpausselän mäkien ja hyvän lumitilanteen takia.
- Hyppymäkien lisäksi radiomastoista tuli kaupungin maamerkki, kun suurradioasema mastoineen rakennettiin Radiomäelle vuonna 1927.

Lahtea sanottiin Suomen Chicagoksi, sillä kaupunki oli nopeasti kehittyvä.

- Myöhemmin ”Suomen Chicago” on tarkoittanut sitä, että kaupungissa oli paljon teurastamoita, mutta myös levottomuuksia.
- Täällä oli paljon teollisuutta, erityisesti huonekalutehtaita.
- Lahtea sanottiin myös puuseppien kaupungiksi.
- Huonekaluteollisuuden lisäksi kaupungissa oli tekstiilitehtaita, rautateollisuutta, kauppoja ja kouluja. Niiden takia kaupunkiin muutti paljon uusia asukkaita.
- Kaupunki kasvoi nopeasti, ja siihen liitettiin alueita erityisesti Hollolan puolelta.
- Kaikissa kodeissa ei ollut vielä sähköä tai vettä. Monia uudistuksia asumismukavuudessa tapahtui, kun sähkö- ja puhelinlinjat saatiin vedetyksi kaupunkiin.
- Maantiet paranivat, ja autoja alkoi olla kaduilla enemmän.
- Sanomalehdistä lukemalla saatiin nopeammin tietoa maailman asioista ja ilmiöistä.
- Maanviljelyksessäkin tapahtui uudistuksia.

Huone 6: Työn ja unelmien paikka

Tässä huoneessa pohditaan, millainen paikka Lahti on elää nykyisin.

1. Tutustu huoneen esineisiin.

Paina kosketusnäytön pyöreitä kuvakkeita, niin valot syttyvät vitriineihin!

- Mitä vaatteita löydät huoneen vitriineistä? Kuka niitä on käyttänyt?
- Mitä harrastuksia nuorilla on ollut?

2. Tutustu lasten ja nuorten ajatuksiin siitä, miksi Lahti on hyvä paikka!

- Millaisia vastauksia löydät?
- Pohtikaa yhdessä, millainen paikka Lahti on asua.
- Miten se voisi olla vielä parempi paikka, mitä pitäisi muuttaa?

Ajatukset löytyvät kuvassa näkyvästä projisiosta.

Opettajalle

Huone 6: Työn ja unelmien paikka (vuodet 1940–2000), **keltaisella merkityt** kertovat lisää

Miksi Lahti on hyvä paikka elää **nykyisin**?

Suomi oli sodassa Neuvostoliiton kanssa 1940-luvulla, mutta säilytti itsenäisyytensä.

- Suomen alue pieneni idässä sijaitsevan Karjalan alueen kohdalta, ja suuri joukko ihmisiä joutui hankkimaan uuden kodin muualta maasta.
- Lahden alueelle tuli runsaasti uusia asukkaita Karjalassa sijainneesta suuresta Viipurin kaupungista.
  - o Tarinan mukaan Lahden kaupunginjohtaja Uuno Takki oli rautatieasemalla vastassa tulijoita, ja houkutteli ihmisiä jäämään Lahteen, sillä täällä oli hyvät mahdollisuudet tehdä työtä.
- Ihmisten lisäksi esineitä tuotiin Lahden museoihin turvaan Viipurin historiallisesta museosta (**vitriinin esineet, esimerkiksi luuhaarniska**).

Lahti on kasvanut kaupunkina edelleen, ja vielä 1970-luvulla täällä oli runsaasti teollisuutta.

- Tehtaissa valmistettiin huonekaluja ja vaatteita, joita vietiin ulkomaille.
- Suomessa koettiin 1990-lamakausi, jonka aikana monet tehtaات joutuivat lopettamaan toimintansa, ja monet lahtelaiset joutuivat työttömiksi. Laman jäljet näkyvät kaupungissa edelleen.

Teollisuus oli myös pilannut ympäristöä. Järvessä ei ollut mukavaa uida, sillä siellä oli paljon sinilevää. Järveä haluttiin suojella kalojen kuolemilta ja happikadolta, ja siinä onnistuttiin. Lahti halusi olla hyvä ympäristökaupunki.

- Sataman alue on muuttunut, ja siitä tullut mukava ajanviettopaikka.
- Entisessä saharakennuksessa sijaitsee Sibelius-talo, ja entinen rautatieasema on Kahvila Kariranta.

Lahtelaisilta lapsilta ja nuorilta on kysytty, miksi Lahti on hyvä paikka asua (viimeinen vihreä **projisioseinä**).

- Heidän vastauksissaan näkyy se, että kaupungissa on hyvä ja turvallinen ympäristö.
- Täällä voi harrastaa monenlaisia asioita.
- Vastauksissa korostuu ulkoilu puistoissa, Vesijärvi, metsän ja kaupungin läheisyys.
- Miksi Lahti on sinun mielestäsi hyvä paikka asua? Tai miksi ei?

Atlen ullakon ryhmätyötila 3.krs

Atlen ullakon ryhmätyötilassa on Lahden torilla vuonna 2013 tehtyjen arkeologisten kaivausten löytöjä. Tarkoituksena on tutkia niitä ryhmissä ja harjoitella samalla tarkkojen ja kuvailevien havaintojen tekemistä. Esineiden on arvioitu olevan 1800-luvun lopulta tai 1900-luvun alusta, joten ne ovat yli 100 vuotta vanhoja. Lahden kylän paloa (1877) on kuvattu ja tuon ajan esineistöä on esillä myös ensimmäisen kerroksen Hyvä paikka -näyttelyssä.

Yleensä museossa ei saa koskea esineisiin. Tässä tutkittavana olevat esineet kuuluvat ns. käyttökokoelmaan ja niitä voi tutkia ja tarkastella lähemmin. Kaivauksissa löytyi todella paljon tietynlaisia esineitä. Siksi osa kaksoiskappaleista on voitu siirtää ns. käyttökokoelmaan esim. opetuskäyttöä varten.

Aluksi opettaja voi näyttää esimerkin omaisesti **laatikossa 0** olevia piipunvarsia ja piipun pesää.

- *Liitupiipun koppa ja liitupiipun varsia*
  - *Ajoitus löytöyhteyden perusteella: 1877 tai nuorempi*
  - *Löytöpaikka: kellari Mäkelän tontilla*
  - *Kuvaus: Liitupiipun koppa ja katkennut varren pala, osat eivät kuulu yhteen.*

Esineet ovat aina läpinäkyvissä pusseissa laatikon sisällä.

- Opettajalle tiedoksi: Esineet on läpinäkyvissä pusseissa, koska niistä voi irrota esim. ruostetta. Ei kuitenkaan haittaa, jos esineisiin koskee paljain käsin myös ilman pussia. Esineet on kuitenkin syytä tarvittaessa palauttaa pussiin ja sulkea se.
- Tutkimustehtävapistettä on yhteensä **8**.
- Jaa oppilaasi niin, että kunkin tutkimustehtävän luona aloittaa yksi ryhmä (esim. 24 oppilaan luokka 3 oppilaan ryhmiin).
- Kuhunkin esineeseen liittyvät tutkimustehtävät ovat laatikon kannessa sisäpuolella.
- Kukin oppilasryhmä vastaa yhteen paperiin. Papereita, lyijykyniä ja kumeja on valmiina ryhmätyötilassa.
- Käytettävä aika on 3 min / tutkimustehtävä. Tehtäväaika kannattaa kellottaa esim. puhelimen ajastimen avulla, jotta lopussa ei tule kiire tai että mitään ei tarvitsisi jättää pois.
  - Vaihtoehtoisesti voit myös valita, että tutkitte yksittäisiä laatikoita pidemmän aikaa ja osa jää mahdollisesti pois.
- Aina 3 min välein ryhmät vaihtavat viereisen tutkimustehtävän luo esim. aina myötäpäivään seuraavalle pisteelle siirtyen.
- Lopuksi voidaan käydä läpi oikeat vastaukset ja havainnot (oikeat vastaukset on tässä opettajan materiaalissa merkitty punaisella). Tiesikö tai arvasiko joku?
  - Jos aika loppuu kesken, oikeat vastaukset voi paljastaa myös koulussa ja käydä tehtävät läpi tässä materiaalissa olevien kuvien avulla.
  - Lopuksi tai jälkikäteen koulussa voitte keksiä tarinan, jossa ovat mukana kaikki esineet.

Laatikko 1:

1. Minkä värinen se on? Millainen pinta siinä on?
2. Mitä merkintöjä löydätte esineestä? Mitä ne voisivat tarkoittaa? (J.K. mahdollisesti tekijän merkki)
3. Mikä esine teidän mielestänne on? (oikea vastaus: valkosavesta tehty tasokaakeli kaakeliuunista)

Laatikko 2:

1. Minkä yksityiskohdan huomaatte esineessä ensimmäisenä? Millaiseksi kuvittelette kokonaisen esineen?
2. Miltä esine tuntuu kädessä? Tunnustelkaa pussin läpi.
3. Mikä esine teidän mielestänne on? Minkä ikäiselle henkilölle esine on voinut kuulua? (oikea vastaus: posliininuken kaula, pää tarkoitettu ommeltavaksi kangasvartaloon)

Laatikko 3:

1. Ota esineet käteen (pidä ne kuitenkin pussissa). Vertaile niiden painoa. Mitä materiaalia ne ovat? (oikea vastaus: rauta ja liuskekiivi)
2. Millainen on kevyemmän esineen pinta? Entä painavamman esineen pinta?
3. Mitä esineet ovat? Ne myös liittyvät yhteen. Miten? (oikea vastaus: rautaveitsen terä, jossa mahdollisesti puinen kahva on ollut kiinni, liuskeesta valmistettu katkennut hioinkivi)

Laatikko 4:

1. Mitä eri värejä näette esineissä?
2. Mitä materiaalia ne voisivat olla?
3. Mitä esineet ovat? Vihje: kotoasi löytyy useita vastaavia esineitä. (oikea vastaus: metallilevystä leikattuja ja pyöristeltyjä lusikoita, kupariseosta)

Laatikko 5:

1. Kuvailekaa esineestä kolme asiaa.
2. Mihin tarkoitukseen esineessä olevat reiät ovat?
3. Mikä esine on? Vihje: liittyy vaatetukseen. (oikea vastaus: kengän osa, nauhalista)

Laatikko 6:

1. Minkä painoinen esine on? (oikea vastaus: 698 g)
  - a. 75 g
  - b. 1 kg 13 g
  - c. 698 g
  - d. 752 g
2. Katsokaa esinettä eri puolilta ja kuvailkaa sen pintaa.
3. Mikä se on? (oikea vastaus: kuonamöykky, jossa on lasimassaa ja rautaa, syntynyt mahdollisesti kylän palossa kuumuuden seurauksena)

Laatikko 7:

1. Millaiseksi kuvittelette ehjän esineen?
2. Miten arvelette esineen muuttuneen ajan kuluessa? Onko esim. sen väreille tai muodolle tapahtunut jotain?
3. Mikä esine on? (oikea vastaus: rautainen avain)

Laatikko 8:

1. Kuvailkaa esineistä kolme asiaa.
2. Miltä esine on näyttänyt uutena?
3. Mitä ne ovat? (oikea vastaus: pullonkorkkeja)

Ryhmätyötilassa tehtyjen tutkimustehtävien jälkeen voitte piipahtaa **asehuoneessa**. Siellä voitte esim. harjoitella tiedon etsimistä ja koettaa löytää mahdollisimman vanhan esineen.

Voitte myös halutessanne käydä **2. kerroksessa** August Fellman –salissa, josta on näkymä Kisapuiston ja Pikku-Veskun suuntaan.

- Historiallisen museon rakennus oli aikanaan (1900-luvun alussa) Fellmannin perheen koti ja ikkunasta näkyi heille kuuluvia maita. Kuvitelkaa, miltä maisema on silloin näyttänyt! Miten se eroaa nykyisestä?

Tutkimustehtävien esineiden kuvat

Laatikko 0: Opettajan
esimerkkissä liitupiipun
varret ja piipun pesä

Laatikko 1: Kaakelinpala

Laatikko 2: Posliininuken
kaula

Laatikko 3: Hioinkivi ja
veitsen terä

Laatikko 4: Lusikoita

Laatikko 5: Kengän osa,
nauhalista

Laatikko 6: Kuonamöykky

Laatikko 7: Avain

Laatikko 8: Pullonkorkkeja

